

Albert-Lőrincz Csanád – Belényi Emese: Felkészülés és képzéshasznosulás a segítő szakmákban – Összehasonlító tanulmány

Absztrakt

A tanulmány célja a szociális munka alapszakos hallgatók munkaerőpiacon való elhelyezkedésének a helyzetfelmérése, a szociális munka BA típusú alapképzések fejlesztésének érdekében. A kutatás kvantitatív adatokon, 196 végzett hallgató kérdőívre kapott válaszában alapszik. Az adatgyűjtésre három intézményben került sor: a romániai Partium Keresztény Egyetemen, a magyarországi Pécsi Tudományegyetemen és a szintén magyarországi Debreceni Egyetem Egészségügyi Karán. Az eredmények szerint a legtöbb szakember önmagát jól felkészültnek tartja, viszont a szakmai kihívások leküzdésében néhány ismeret és készség tekintetében hiányosságaik vannak, mint például az idegen nyelv ismerete, pénzügyi ismeretek, projektmenedzsment, pályázatírás, kutatómódszertan és a társadalmi folyamatok megértése. Az adatok arra világítottak rá, hogy az egyetemi képzésnek nagyobb hangsúlyt kellene fektetni ezekre a területekre. A szakemberek többsége bár elégedett az egyetemi képzéssel, de jelentős a közepes értékelést adók részaránya is. Megállapítást nyert, hogy az egyetemi évek alatt szerzett ismeretek és tudás kapcsolata a munkahelyi elégedettséggel nem áll szignifikáns kapcsolatban, bizonyos ismeretek és készségek utólag pótolhatók.

Kulcsszavak: segítő szakmák, képzéshasznosulás, szociális munkás, oktatás, munkahely

Abstract

The objective of the study is to investigate the integration of social work students in the labour market in order to develop social work BA-level education. The research is based on a quantitative questionnaire completed by a number of 196 University-graduate respondents. The data collection was carried out in three institutions: Partium Christian University, University of Pécs, and University of Debrecen. According to the results, most experts consider themselves well prepared, but they have some shortcomings in their skills such as knowledge of foreign languages, financial literacy, project management, application writing, research methodology and understanding social processes. University education should focus more on these areas. Most of the professionals are satisfied with their education, but the proportion of the average evaluators is also high. It was found that the relationship between the knowledge acquired in the university is not significantly related to job satisfaction, and certain skills can be retrofitted during work practice.

Keywords: assisting professions, training, social worker, education, workplace

1. Bevezetés

A rendszerváltás óta eltelt közel 30 évben Románia és Magyarország szociális ellátórendszerei – az egész közép-kelet-európai térséghez hasonlóan – egyre inkább konszolidálódtak és bővültek. E rendszerekre vonatkozó törvényes és intézményi keret minden hiányossága ellenére egyre inkább megfelel az európai uniós elvárásoknak. A célkitűzés az, hogy a segítő szakember „ne csak vészhelyzetekben avatkozzon be, vagyis

amikor már lényegében késő [...] hanem, hogy munkájával pont az ilyen helyzetek kialakulását akadályozza meg, illetve csökkentse” (Kozma, Tomász 2003: 12).

A szociális szakmák humanista alapjainak elsajátítása és a hozzá kapcsolódó felelősségérzet tudatosítása során az inklúzió eszmerendszerére épülő szakmai szocializáció jelenkori követelményei a teljesértékűséget, a minden szempontból egyenlő élet esélyének biztosítását tekintik elsődlegesnek.

A felkészülés ezekre a feladatokra komoly kihívások elé állítja a szociálisszakemberképzést, valamint a szociális szakembereket befogadó intézményrendszert is. A szociális segítő szakma számára egyébként is létfontosságú a folyamatos önmegújulás, hiszen szüntelenül fejlesztenie kell a szakmai tevékenység követelményeinek változásaihoz (a társadalmi problémák és szükségletek változásához) való alkalmazkodási képességét (Budai 2006).

Napjaink társadalmi változásaiból kiindulva alapvető célkitűzésként fogalmazhatjuk meg e perspektívában a gyakorlatorientáltság követelményét, vagyis azt, hogy a szociális munkások egyetemi szintű képzése során integráltan valósuljon meg az elméleti ismeretek, a módszertani jártasság, és a kutatási eredményeken alapuló hatékony társadalmi beavatkozások megvalósítására képessé tevő kompetenciák elsajátítása. Ahhoz, hogy a segítő szakmailag kompetens legyen, az elméleti ismeretek elsajátítása mellett lényeges, hogy a képzésben részt vevő szociális munka szakos hallgató képes legyen a gyakorlatba átültetni az elsajátított beavatkozási módok elméletét, módszereit és technikáit.

A szociális segítségnyújtás hatékony tanítása olyan oktatási stratégiák révén érhető el, amelyek interaktív környezetet teremtenek, a hallgatót a szakmai gyakorlattal szembesülő helyzetekbe helyezik, biztosítják az elméletek megértését és alkalmazását, a szakma kultúrájának elnyerését, arra ösztönzik a hallgatót, hogy önállóan azonosítsa a megoldásokat és beavatkozási módokat, saját véleményét alakítsa ki és képviseljen, egyszóval elsajátítsa a szakma gyakorlásához nélkülözhetetlen kompetenciákat (Marc, Bacter 2015). Alapvető kompetenciákról van itt szó, amelyek elsajátítása nyomán a képzésben szerzett oklevél arra jogosítja fel a szakembert, „hogy pályakezdőként belépjen a szociális munka világába. Innentől újabb tanulási időszak kezdődik, ami a terepmunka tanulásáról szól. Annak a terepmunkának az elsajátításáról, ami a szociális munkás munkaterülete, szolgáltatása, itt meg kell ismernie a klienskört, meg kell tanulnia az alkalmazott módszereket, az együttműködések formáit, a munkahelyi és intézményközi viszonyokat, az intézmény sajátos működését.” (Szoboszlai 2014: 89)

Kérdésként vetődik fel azonban, hogy vajon a képzésből kikerült szakemberek a munkaerőpiacra kerülésükkor milyen mértékben rendelkeznek ezekkel a minimálisan elvárható, „belépőjegyet” biztosító jártasságokkal és hogyan boldogul a szakmában? Ezen kérdésfelvetés képezi jelen kutatásunk kiindulópontját is.

Az egyetemi szintű, szociális szakmai végzettséggel viszonylag sokféle állás tölthető be, ennek ellenére nincsenek világosan körülhatárolva a kimondottan felsőfokú oklevéllel ellátható állások. Magyarországi vonatkozásában a szociális munkások alkalmazásához iránymutatást ad az 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézményekben foglalkoztatottakra vonatkozó képesítési minimum előírásaira vonatkozó 3. számú mellékletében, valamint a 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladataira és működésük feltételeire vonatkozó 2. számú mellékletben. Romániában a 292/2011-es törvény rendelkezik a szociális munkás foglalkozási kör betöltésének feltételeiről, viszont nem ír elő szankciót azon esetekben, amikor szakmai kollégiumi tagság és felsőfokú oklevél nélküli személy tölti be a munkakört. Így a gyakorlatban számos állást középfokú vagy középiskola utáni szakképzettséggel rendelkező, esetleg felnőttképző

tanfolyamon szerzett tanúsítványokkal töltenek be, ami negatívan hat a felsőoktatási okleveles szakemberek elhelyezkedési esélyeire.

2. A képzéshasznosulás felmérésének előzményei

A Babeş–Bolyai Tudományegyetem szociális munka szakának magyar tagozatán végzett diplomások szakmai pályájának vizsgálata nyomán Dániel (2013) a következő eredményekről számol be: a végzetek karrierhabitusát a biztonságigény és a szociális szakma iránti erőteljes elkötelezettség jellemzi. A munkaerőpiacon elhelyezkedett szociális munkás végzetek 70–80%-a a szakterületének megfelelő munkahelyen dolgozik. A végzetek sikere a munkaerőpiacon főként az egyetemi tanulmányok során folytatott szakmai tevékenységtől, az önkéntes tapasztalatoktól, a folytatódó tanulmányoktól és az érettségi után elvégzett képzések számától függ. A munkáltatók véleménye szerint a munkavállalók kiválasztásában a legfontosabb tényezők az általános kompetenciák (egyéni munkatapasztalat, odaadás, csapatmunka, kommunikációs készségek, számítógépes műveltség és erőfeszítések ellenállása), ezt követik a különböző típusú szakmai tervek (beavatkozási terv, tanácsadási terv, esettanulmány, társadalmi felmérés) kidolgozásával kapcsolatos készségek.

A Babeş–Bolyai Tudományegyetem szociális munkás hallgatóinak és az egeri Eszterházy Károly Főiskola szociálpedagógus hallgatóinak képzéssel kapcsolatos elégedettségét és karrierlehetőségeikről alkotott percepcióit vizsgálja az Albert-Lőrincz Enikő és Ludányi Ágnes által publikált összehasonlító elemzés. A kutatás során megkérdezett hallgatók úgy vélik, hogy a választott szakmában tapasztalt nehézségek főként a túlterheléssel, a szakma alacsony presztízsével, a munkával járó feszültséggel, a munkahelykeresés gondjaival kapcsolatosak. Az egyetemi tanulmányaik során szerzett tudás legfontosabb hiányosságaiként a projektírás technikáját, a jogi és pénzügyi ismereteket, valamint a tanácsadási készségeket említették. A választott szakmával kapcsolatos kérdésre adott válaszok megoszlása a következő: 4,7% nem válaszolt, 1,2% szerint ez a választás hibás döntésnek bizonyult, 5,9% elfogadhatónak tekinti döntését, 42,4% közepesen elégedett, 34,1% elégedett, 11,8% pedig nagyon elégedettnek érezte magát a választott szakkal. Az egeri válaszok differenciáltabbak, míg a Babeş–Bolyai hallgatóinak értékelései jobban összpontosulnak az átlagos értékek körül (Albert-Lőrincz, Ludányi 2014).

Nagyvárad és aradi felsőoktatási intézményekben szociálismunkás-képesítést szerzett szakemberek körében végzett egyik összehasonlító kutatás eredményei (Roman, Oşvat, Marc 2014) azt mutatják, hogy a diplomások 77%-a rendelkezik munkahellyel, 66,1% még az első diploma megszerzése előtt. A szociális munkás végzetek 37%-a dolgozik közintézményekben, 24% pedig a civil szférában tevékenykedik. A szociális munkás végzettséggel a tipikus szakmán belüli leggyakrabban betöltött munkakörök a következők: adminisztrátor/elnök/igazgató/koordinátor, szociálismunkás-/tanácsadó/szociális tanácsadó, tanító/nevelő/tanár, társadalmi újrabeilleszkedést elősegítő nevelési szakember, esetmenedzser, ügyvezető igazgató, szolgálatvezető/irodavezető (Roman, Oşvat, Marc 2014).

3. Módszertan

Jelen kutatás célja, hogy felmérjük a szociális munka alapszakos hallgatók munkaerőpiacon való elhelyezkedésének helyzetét. Az eredmények a szociális munka BA típusú alapképzések fejlesztését szolgálják, melyhez a kiinduló alapot egy korábbi kutatás biztosította (Albert-Lőrincz, Lőrincz, Veress 2007), mely fontosabb megállapításait az előző alfejezetben említettük. A kutatás során három felsőoktatási intézmény alapképzésében részesült diákok helyzetét mértük fel kvantitatív, kérdőíves módszerekkel. Ezen három

intézmény a romániai Partium Keresztény Egyetem (PKE), a magyarországi Pécsi Tudományegyetem és a szintén magyarországi Debreceni Egyetem Egészségügyi Kara.

A célcsoportokat illetően alapsokaságnak tekintjük a PKE nagyvárosi székhelyű szociális munkás szakán, valamint a Pécsen és Nyíregyházán (DE Egészségügyi Kar) hasonló profilban végzett személyeket. A mintavétel során összesen 196 volt alapszakos diákot vontunk be a kérdőíves kutatásba hasonló arányokban a három egyetemről. A mintavételezés során nem valószínűségi technikákat alkalmaztunk: kérdőívünket végzett hallgatók alumnicsoportjaihoz juttattuk el, de kisebb arányban mesterképzős hallgatókon is alkalmaztuk. Az adatok feldolgozását SPSS statisztikai programmal végeztük.

A kutatási módszer tekintetében online önkitöltős kérdőívet használtunk, mely az alábbiakban vázolt kutatási kérdések mentén tárja fel a vizsgált területet:

- Milyen kapcsolatban áll az egyetemi képzés és a munkahely?
- A végzetek közül hányan és milyen területen, illetve célcsoportokkal dolgoznak?
- Milyen az egyetemi képzés minősége?
- Milyen elméleti, illetve gyakorlati ismeretek, készségek hiányoznak a felkészítésükből?
- Melyek a munkahellyel kapcsolatos nehézségek, felhasznált kompetenciák?
- Milyen szintű a munkahelyi megelégedettség?
- Milyen jövőképpel rendelkeznek a segítő szakemberek?

Kutatásunk során azt a hipotézist állítottuk fel, hogy a romániai magyar fiataloknak huzamosabb ideig vannak pályaelhelyezkedési gondjaik, vagy több átmeneti nehézséggel kell, hogy megküzdjenek, mint magyarországi kollégáik.

Az adatgyűjtést a 2017. április–június közti időszakban végeztük.

3.1. A minta jellemzői és a megkérdezettek foglalkozásával kapcsolatos adatok

Kérdőívünk összesen 196 volt diákhoz jutott el, melyek demográfiai jellemzőit az alábbiakban mutatjuk be.

A kutatásban részt vevő egyének 10,2%-a ($n = 20$) férfi és 89,8%-a ($n = 176$) nő, 21-től 62 évig terjedő életkorokkal. Családi állapotukat tekintve többségük házas (52,6%, $n = 103$), párkapcsolatban vagy élettársi viszonyban él a megkérdezettek 29,6%-a ($n = 58$), egyedülálló 12,2% ($n = 24$), elvált vagy özvegy 5,6% ($n = 11$).

A válaszadók többsége (80,6%, $n = 158$) átlagosnak ítéli anyagi helyzetét, az átlagon aluli és felüli helyzetben lévők aránya megegyezik, 9,7% ($n = 19$). Az anyagi helyzettel szorosan kapcsolódik az alanyok lakásának helyzete, a legtöbb válaszadó rendelkezik saját lakással (61,7%, $n = 121$), szülőknél vagy párjánál lakik 18,9% ($n = 37$), lakást bérel 17,7% ($n = 34$), míg a szolgálati lakással rendelkezők aránya a legkisebb (2%, $n = 4$).

A válaszadók 74%-a ($n = 145$) Magyarországon él és dolgozik, 17,3%-a ($n = 34$) Romániában, míg 8,7% ($n = 17$) más országokban. Lakóhelyük tekintetében 20,9% ($n = 41$) falvakban él, 35,7% ($n = 70$) kisvárosban, míg 43,4% ($n = 85$) nagyvárosban él.

A válaszadók foglalkozását tekintve több mint fele (53,1%, $n = 104$) szociális munkásként dolgozik, míg a második leggyakoribb foglalkozás az ápoló (20,9%, $n = 41$). A további foglalkozások arányai külön-külön nem haladják meg az 5%-ot, amint az 1. sz. táblázatból kitűnik.

1. táblázat. Foglalkozások

	Gyakoriság	Százalék	Valódi százalék
Szociális munkás	104	44,4	53,1
Gyógynevelő	2	0,9	1,0

Ápoló	41	17,5	20,9
Gyógytornász	1	0,4	0,5
Védőnő	7	3,0	3,6
Mentőtiszt	6	2,6	3,1
Pedagógus/oktató	3	1,3	1,5
Szociális gazdasági szakember	4	1,7	2,0
Kereskedelemben dolgozó	8	3,4	4,1
Szociálpedagógus	4	1,7	2,0
Egyetemi hallgató	6	2,6	3,1
Egészségügyi ügyvitelszervező	9	3,8	4,6
Orvos	1	0,4	0,5
Összesen	196	83,8	100,0
Hiányzó válaszok	38	16,2	
Összesen	234	100,0	

A válaszadók 25,5%-a (n = 50) az utóbbi két évben fejezte be alapszakos tanulmányait, 28,6% (n = 56) az utóbbi 3–5 éves időintervallumban, 33,2%-ban (n = 65) 5–10 éve államvizsgázott, míg 12,8% (n = 25) több mint tíz éve részesült szociálismunkás-képzésben. A megkérdezettek többsége (56,1%, n = 110) nem részesült mesterképzésben. A válaszadók 31,1%-a (n = 61) vett részt az alapszakjukhoz köthető mesterképzésben, míg 12,8% (n = 61) aktív hallgatói viszonyal rendelkezik a három intézmény által kínált mesterképzések egyikén. A kutatás egyik korlátának tekinthető, hogy nem képezte a vizsgálat tárgyát, hogy hány hallgató vesz részt mesterképzésben ugyanabban az intézményben, ahol az alapidplomáját szerezte.

Az eredményeink szerint 21 válaszadó dolgozott már segítő szakmában, de különböző okok miatt váltani kényszerült: 23,8% (n = 5) esetében megszűnt vagy átszerveződött a munkahely, ugyancsak 23,8% (n = 5) esetében az anyagi és szakmai megbecsülés váltotta ki a segítő szakma elhagyását, néhány szinte egyéni esetben a váltás okai az elégtelen munkahelyi körülményekre, más munkakörre való vágyás, nyugdíjazás, túlképzettség, külföldre költözés, előléptetés, családi, valamint életkörülmények megváltozására vezethetőek vissza. A kutatás adatgyűjtésének időpontjában a megkérdezettek 68,9%-a (n = 135) az alapképzésének megfelelő segítő szakmában dolgozik, míg 31,1% nem dolgozik a szakmában. Közülük a legnagyobb arányt (60,7%, n = 119) azok teszik ki, akik több mint 10 éves szakmai tapasztalattal rendelkeznek, 14,8% (n = 29) 5 és 10 év közötti tapasztalattal rendelkezik, míg a két éve elhelyezkedettek és a 3–5 év szakmai tapasztalattal rendelkezők aránya megegyezik, külön-külön 12,2%-ot tesznek ki (n = 24). A szakmában dolgozók beosztását illetően az alábbi megoszlást kaptuk: 62,2% (n = 122) határozatlan időre szóló alkalmazotti munkaszerződéssel rendelkezik, 11,2% (n = 22) határozott időre szóló alkalmazásban van, míg 14,3 (n = 28) szakmán belüli vezető beosztást teljesít. Az önfoglalkoztatók és az egyéni vállalkozók aránya viszonylag alacsony, mindössze 2% (n = 4). A nyilvántartott és nem nyilvántartott munkanélküliek aránya szintén 2% (n = 4). Továbbá 2% alatti részarányban fordulnak elő háztartásbeliek és gyermeknevelési támogatásban részesülők.

Választ kaptunk arra a kérdésre is, hogy azok, akik a szakmában dolgoznak, milyen területeken tevékenykednek. A segítő szakmában dolgozó 117 válaszadó a 2. sz. táblázatban feltüntetett csoportokkal foglalkozik.

2. táblázat. A segítő szakemberek által gondozott csoportok

		Gyakoriság	Az esetek százalékos	
			Százalék aránya	
Kliensek	Nehéz körülmények között élők	26	8,3%	22,2%
	Hajléktalanok	10	3,2%	8,5%
	Romák	27	8,6%	23,1%
	Gyerekek	34	10,9%	29,1%
	Árvák	8	2,6%	6,8%
	Családok	29	9,3%	24,8%
	Idős személyek	41	13,1%	35,0%
	Sérült személyek	19	6,1%	16,2%
	Betegek és krónikus betegek	23	7,3%	19,7%
	Fiatalok	19	6,1%	16,2%
	Iskolások	26	8,3%	22,2%
	Nők és anyák	14	4,5%	12,0%
	Családi erőszak áldozatai	10	3,2%	8,5%
	Menekültek	2	0,6%	1,7%
	Egyéb veszélyeztetett személyek	14	4,5%	12,0%
	Szerfüggők és szenvedélybetegek	9	2,9%	7,7%
Emberkereskedelem áldozatai	2	0,6%	1,7%	
Összesen		313	100,0%	267,5%

A fenti táblázatból kitűnik, hogy a megkérdezett szakemberek tevékenységük során a rászorulóknak több csoportját is lefedik. Ezekben belül a legtöbben az idős személyek (a válaszok 13,1%-a alapján, $n = 41$) és a gyerekek (a válaszok 10,9%-a alapján, $n = 34$) szociális védelmét biztosítják. Az említett két csoporttal való foglalkozás a válaszadók számához viszonyítva az esetek 35%-ában, illetve 29,1%-ában jellemző.

4. Az eredmények bemutatása

4.1. Az egyetemi képzés során elsajátított kompetenciák vizsgálata

Mivel kutatásunkban három egyetemi központot vizsgáltunk, az egyes intézmények hallgatóinak válaszai közötti szignifikáns eltéréseket az alábbi szempontok alapján elemeztük: munkahelyi elhelyezkedés, munkahelyi alkalmasság és képzéssel való elégedettség.

A kutatásban részt vevők 23,5%-a ($n = 46$) a Pécsi Tudományegyetem hallgatója volt, 42,3%-a ($n = 83$) a Debreceni Egyetem Egészségügyi Karának hallgatója, 25% ($n = 49$) a Partiumi Keresztény Egyetem hallgatója, míg 9,2% ($n = 18$) más egyetemen vagy főiskolán végezte tanulmányait. Ez utóbbi kategóriába azon válaszadók tartoznak, akik jelenleg az említett három egyetem által kínált mesterképzések aktív hallgatója, így bár eredetileg nem volt célunk, de hozzájuk is eljutott a kérdőív. Az intézmények összehasonlítására vonatkozó számításokban ők nem fognak szerepelni, de az általános, nem intézményspecifikus kérdésekben véleményüket relevánsnak tartjuk.

Az érvényes válaszokból kitűnik, hogy a megkérdezettek 58,8%-a ($n = 104$) nehézségek nélkül találta meg első munkahelyét, míg kisebb nehézségek árán 18,6% ($n = 33$) helyezkedett el a segítő szakmában. A válaszadók 9%-ának ($n = 16$) nehezen sikerült állást találnia, míg 5,1% ($n = 9$) próbált, de nem tudott elhelyezkedni. A megkérdezettek 8,5%-a ($n = 15$) még nem keresett állást.

Az alábbi összehasonlító statisztikai műveletekben csak a három célintézmény diákjai szerepelnek, mivel ők képezték a kutatás célcsoportját. A felsőoktatási intézmény szerinti összehasonlítást – mint független változó – ANOVA-tesztel végeztük. A munkahelyi elhelyezkedés nehézségi foka szerint statisztikailag szignifikáns különbséget mértünk: $F(2, 159) = 9,31$, $p < ,01$. Tukey HSD-tesztel post-hoc összehasonlítást végeztünk, melyből kiderült, hogy a Pécsi Tudományegyetem ($M = 4,35$, szórás = 1,21) és a Debreceni Egyetem Egészségügyi Kara ($M = 4,41$, szórás = 1,12) között nincs szignifikáns különbség, viszont a Partiumi Keresztény Egyetem ($M = 3,47$, szórás = 1,41) a két másik egyetemtől különbözik. Az eredményekből megállapítható, hogy a Partiumi Keresztény Egyetem diákjai nehezebben tudnak elhelyezkedni az első munkahelyükön, mint az előző két egyetem hallgatói. Ennek különböző okai lehetnek, mint például az erdélyi magyarok nyelvi nehézségei Romániában, vagy akár a két ország munkaerőpiaca közötti különbségek. Feltárandó kérdésként merül fel, hogy a két országban hány üres állás van a szociális szférában, valamint hány szakember hiányzik a szociális ellátórendszerből. Ezen kérdések megválaszolásához további vizsgálatok szükségesek, melyek kívül esnek jelen kutatás keretein, viszont a kimutatott tendencia igazolja a kutatási hipotézist, mely szerint a romániai magyar fiataloknak huzamosabb ideig vannak a pályán való elhelyezkedési gondjaik, mint a magyarországi szociálmunkásoklevéllel rendelkező társaiknak.

ANOVA-tesztel hasonlítottuk össze a három felsőoktatási intézmény végzettjeinek szakmai alkalmasságát. Az egyetemek közötti különbségek szignifikánsak: $F(2, 177) = 18,94$, $p < ,01$. Tukey HSD-tesztel post-hoc összehasonlítást végeztünk, melyből kiderült, hogy a Pécsi Tudományegyetem ($M = 3,98$, szórás = ,75) és a Debreceni Egyetem Egészségügyi Kara ($M = 4,19$, szórás = ,65) között nincs szignifikáns különbség, viszont a Partiumi Keresztény Egyetem ($M = 3,43$, szórás = ,71) a két másik egyetemtől különbözik. A Partiumi Keresztény Egyetem diákjainak válaszai rendelkeznek a legalacsonyabb átlagértékkel, vagyis saját megítélésük szerint szakmai alkalmasságuk alacsonyabb a magyarországi egyetemeken végzett hallgatókéval. Ennek okai szintén eredhetnek a Romániában magyar anyanyelvüként munkát vállalók nyelvi nehézségeiből, vagy amennyiben ezek a személyek Magyarországon vállalnak munkát, akkor az egyetemen tanult országspecifikus szociális ellátórendszerhez képest, a külföldi rendszerhez való adaptálódás nehézségeiből, továbbá a két ország munkaerőpiacán fellelhető eltérések is számíthatnak. Egyértelmű következtetésekhez további vizsgálatok volnának szükségesek.

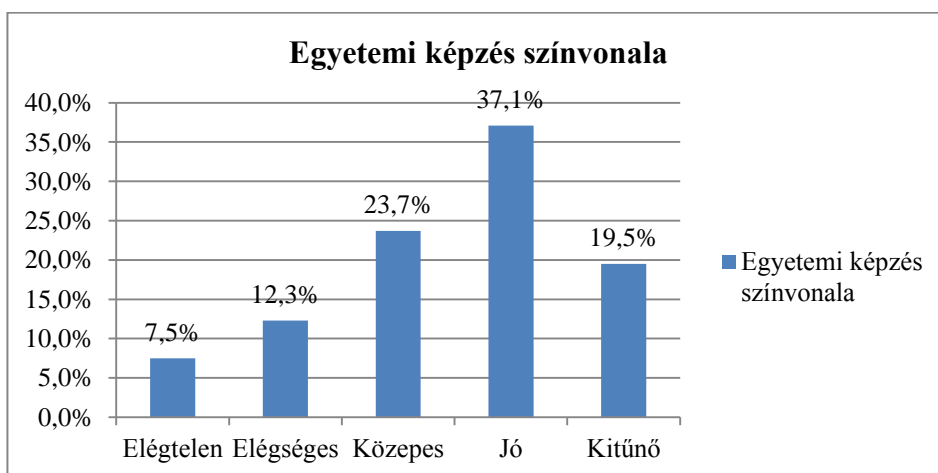
Szintén ANOVA-tesztel vizsgáltuk a három felsőoktatási intézmény végzettjeinek elégedettségét a képzés minőségével. Az egyetemek között nem találtunk szignifikáns különbségeket: $F(2, 177) = ,94$, $p = ,39$. A három intézmény esetében kapott átlagok közel állnak egymáshoz: a Pécsi Tudományegyetemnél ($M = 3,11$, szórás = 1,18), a Debreceni Egyetem Egészségügyi Karánál ($M = 3,36$, szórás = ,98) és a Partiumi Keresztény Egyetem esetében ($M = 3,20$, szórás = 1,02). A kapott eredmények azt tükrözik, hogy a három egyetem oktatási modellje közel áll egymáshoz, az elsajátítható tartalmi és gyakorlati kompetenciák közel azonosak.

Az összesen 196 érvényes válasz alapján az egyetemi képzést a segítő szakemberek közepes és közepesnél kicsivel jobbnak tartják (75,5%, $n = 148$) – 3. sz. táblázat. A képzéssel elégedetlenek összesített részaránya 16,3% ($n = 32$), teljesen elégedett a képzéssel mindössze a válaszadók 8,2%-a ($n = 16$).

3. táblázat. Mennyire elégedett az egyetemi képzéssel?

		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék
Érvényes válaszok	Egyáltalán nem	21	9,0	10,7
	Kismértékben	11	4,7	5,6
	Közepesen	83	35,5	42,3
	Jó	65	27,8	33,2
	Teljesen jó	16	6,8	8,2
	Összesen	196	83,8	100,0
Hiányzó válaszok		38	16,2	
Összesen		234	100,0	

A segítő szakmában dolgozó válaszadóinktól megkérdeztük, hogy az egyetem alatt mely ismereteket és készségeket sikerült elsajátítaniuk. Az egyetemen szerzett tudás összesített szintjét az 1. sz. ábra jeleníti meg. Az ábrát szemlélve megállapíthatjuk, hogy az egyetemi képzést a legtöbb szakember jónak tartotta, de a közepes és kitűnő válaszok részaránya is magas. A görbe íve meredekebb, mint amit az ismeretek meglétének mérésekor fogunk tapasztalni, ami azzal magyarázható, hogy a segítő szakmában dolgozók az egyetem elvégzése után olyan tapasztalatokban és továbbképzésekben részesültek, amelyek a köztük levő különbségeket csökkentették.

1. ábra. Az egyetemi képzés színvonala

Az egyetem alatt elsajátított ismeretek és készségek a 4. sz. táblázatban kerülnek bemutatásra átlagértékek alapján. A legkevésbé elsajátított ismeretek közé tartozik az idegen nyelv, pénzügyi ismeretek, projektmenedzsment, pályázatírás, számítógép-kezelés, ezzel szemben a folyamatos önképzésre már az oktatás jellegéből adódóan felkészültek a szakemberek.

4. táblázat. Az egyetem alatt elsajátított ismeretek és készségek rangsorolása az átlagértékek alapján

Rangsor	Változó	Átlag	n	Szórás
1.	idegen nyelv	2,62	189	1,306
2.	pénzügyi ismeretek, projektmenedzsment, pályázatírás	2,88	189	1,258
3.	számítógép-kezelés	3,26	186	1,216
4.	stratégiai gondolkodás	3,27	186	1,178
5.	tanácsadói, esetkezelési, csoportvezetési tudás	3,33	189	1,087
6.	tapasztalat, rutin	3,35	187	1,228
7.	mentálhigiénés tudás	3,45	187	1,122
8.	tervek készítésével kapcsolatos tudás	3,46	190	1,037
9.	jogszabályok ismerete	3,56	188	1,030
10.	módszertan	3,59	190	,926
11.	szervezői készségek	3,65	188	1,076
12.	önálló munka	3,82	190	1,128
13.	csapatmunka	3,86	189	1,063
14.	elhivatottság	3,87	191	1,044
15.	elméleti tudás	3,89	190	,796
16.	folyamatos önképzés	3,91	190	1,022

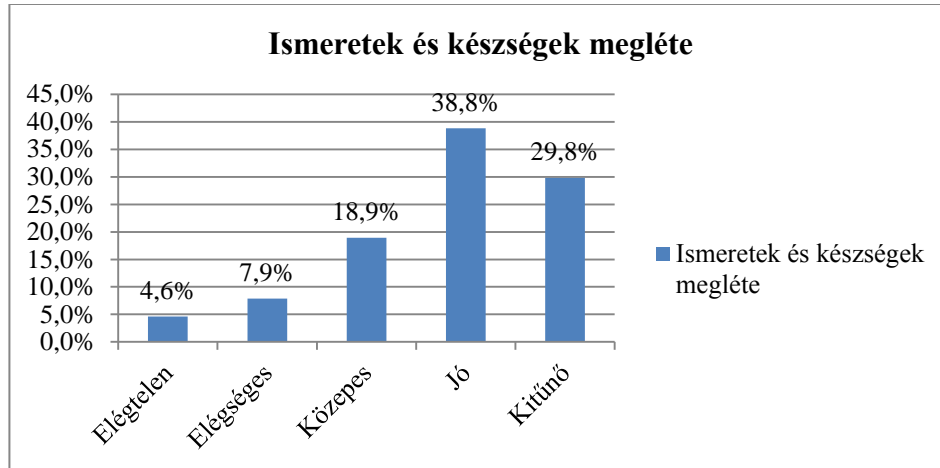
A válaszokat 16 szempont alapján vizsgáltuk egy ötfokozatú skálán, mely változók csoportosítása és dimenziószámuk csökkentése érdekében főkomponens-analízist végeztünk. A Kaiser–Meyer–Olkin (KMO = 0,91) kritérium értéke kiváló alkalmasságot mutatott a faktoranalízisre, valamint a Bartlett-teszt szerinti szignifikanciaszint ($p < ,01$) is megfelelő.

A főkomponens analízise három 1-nél nagyobb sajátértékű faktort emelt ki, melyek 71% összesített varianciányadot magyaráznak. Az első komponens 54%-ban, a második komponens 9,7%-ban, míg a harmadik komponens 7,3%-ban magyarázza a varianciányadot a teljes variancián belül. A sajátértékek tekintetében az első komponensé a legmagasabb (8,65), míg a másik két összevont faktor sajátértéke mindössze közelít az 1-hez, így a továbbiakban a messze legmagasabb sajátértékkel bíró komponenst tekintjük mérvadónak. Az általunk kiemelt oblimin rotáció során nyert kompozit faktorhoz a következő változók mutatnak erős korrelációs kötődést: önálló munkára való készség (,93), csapatmunkára való képesség (,92), elhivatottság és elkötelezettség (,86), szervezői készségek (,82), folyamatos önképzés (,81), tapasztalat és rutin (,45), stratégiai gondolkodás (,41).

Vizsgálatunk arra is kitért, hogy az egyetemen szerzett tudás és a szakmai sikeresség között van-e statisztikailag szignifikáns különbség. 196 személy válaszolt mindkét kérdésre. A változókhoz egy ötös fokozatú skálát rendeltünk hozzá, melynek első fokozata a sikertelenséget, valamint az egyetemen szerzett kompetenciák hiányosságát jelölte, míg a legmagasabb fokozat sikeres szakmai életet és a kiválóan elsajátított kompetenciákat jelölte. A szakmai sikeresség ($M = 3,68$, szórás = 1,04) és az egyetemi képzéssel való elégedettség ($M = 3,22$, szórás = 1,048) között statisztikailag szignifikáns különbséget mértünk: $t = 5,19$, $p < ,01$. Ezekből az adatokból arra következtetünk, hogy a szakmai sikeresség nagyobb átlagértékkel bír, mint az egyetem által nyújtott képzéssel való megelégedettség, tehát a szakmai sikerességet nem csak a képzés minősége határozza meg.

4.2. A felkészültség vizsgálata

A segítő szakmában dolgozó válaszadóinktól megkérdeztük, hogy mennyire érzik magukat felkészültnek. A szakmai ismeretek és készségek meglétére vonatkozó helyzetképet a 2. sz. ábra jeleníti meg.

2. ábra. Ismeretek és készségek megléte

A fenti ábrából kitűnik, hogy kevés szakember gondolja úgy, hogy szaktudása és készségei elégtelenek. A legtöbb szakember jól felkészültnek (38,8%) tartja önmagát, de a közepesen (18,9%) és a kiválóan felkészültek (29,8%) részaránya is magas.

Az 5. sz. táblázatban látható a segítő szakmában dolgozók ismereteinek és készségeinek saját megítélés alapú rangsora. Kis átlagértékkel a hiányos ismeretek és készségek vannak pontozva, míg a nagyobb átlagértékek az alapos ismeretekhez és készségekhez társulnak. Adataink azt mutatják, hogy az idegen nyelv ismerete a leghiányosabb, míg az önállóan és csapatban történő munkavégzés a leginkább megszilárdult készség.

5. táblázat. Ismeretek és készségek megléte az átlagértékek szerint rangsorolva

Rangsor	Változó	Átlag	n	Szórás
1.	idegen nyelv ismerete	2,88	187	1,249
2.	pénzügyi ismeretek, projektmenedzsment, pályázatírás	3,03	188	1,165
3.	kutatásmódszertan, társadalmi folyamatok megértése	3,38	185	,961
4.	autóvezetői készség	3,52	186	1,543
5.	mentálhigiénés tudás	3,65	187	,986
6.	jogszabályok ismerete	3,66	187	,961
7.	tanácsadói, esetkezelési, csoportvezetési tudás	3,68	187	,918
8.	tervek készítésével kapcsolatos tudás	3,70	186	,926
9.	stratégiai gondolkodás	3,79	187	1,039
10.	elméleti tudás	3,84	188	,807
11.	folyamatos önképzés	4,05	189	,953
12.	tapasztalat, rutin	4,09	189	1,020
13.	számítógép-kezelés	4,13	188	,817

14.	szervezői készségek	4,16	188	,905
15.	elhivatottság, elkötelezettség	4,33	188	,826
16.	csapatmunkára való képesség	4,42	187	,788
17.	önálló munkavégzés képessége	4,49	189	,790

Megfigyelhető, hogy az egyes ismeretek és készségek rangsora közel megegyezik az előző alfejezetben rangsorolt egyetemi képzésben elsajátítottakkal, de például kiemelnénk, hogy míg a számítógép-kezelésre az egyetemi képzések nem fektetnek elegendő hangsúlyt, a gyakorlatban a szakemberek mégis elsajátították, vagyis pótolták az ehhez szükséges tudást.

A válaszokat 17 szempont alapján vizsgáltuk egy ötfokozatú skálán, mely változók csoportosítása és dimenziószámuk csökkentése érdekében főkomponens-analízist végeztünk. A Kaiser–Meyer–Olkin (KMO = 0,89) kritérium értéke nagyon jó alkalmasságot mutatott a faktoranalízisre, valamint a Bartlett-teszt szerinti szignifikanciaszint ($p < ,01$) is megfelelő.

A főkomponens analízise négy 1-nél nagyobb sajátértékű összetett faktort emelt ki, melyek 65,3% összesített varianciányadot magyaráznak. Az első komponens 42,8%-ban, a második komponens 9,9%-ban, a harmadik komponens 6,6%-ban, míg a negyedik komponens 6%-ban magyarázza a varianciányadot a teljes variancián belül.

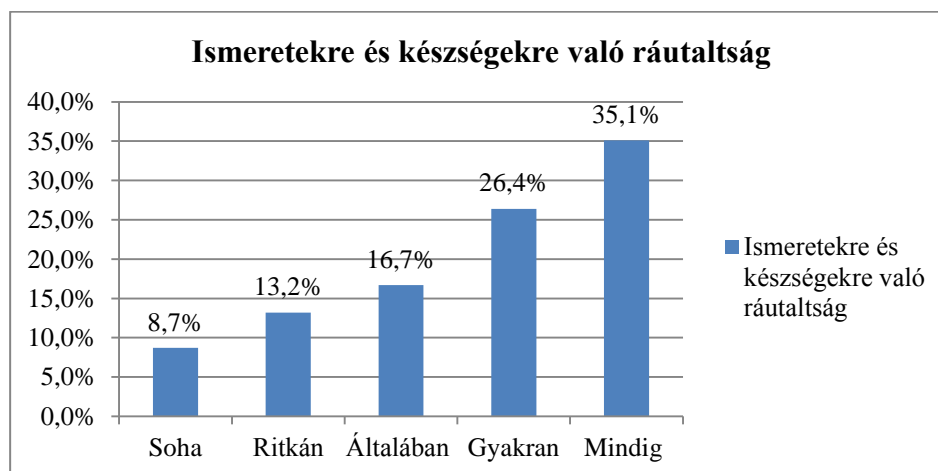
Az első komponens sajátértéke messze a legmagasabb (7,28), a másik három komponens 1 körüli sajátértékeket mutat, így a további vizsgálatainkhoz az első komponent tartjuk érdemesnek kiemelni.

Az általunk kiemelt összevont faktorhoz, melyet oblimin rotáció során nyertünk, a következő változók mutatnak erős korrelációs kötődést: csapatmunkára való képesség (,89), elhivatottság és elkötelezettség (,87), önálló munkavégzés képessége (0,87), folyamatos önképzés (,64), szervezői készségek (,47), elméleti tudás (,35). Ezen összevont változót a munkahelyi elégedettség, sikeresség és jövőkép regressziós modelljeinek megalkotásához fogjuk használni.

4.3. A szakmai ismeretekre és készségekre való ráutaltság

A segítő szakmában dolgozóktól megkérdeztük, hogy a birtokolt ismeretek és készségek használatára mennyire vannak ráutalva munkájuk során. A válaszokat 17 szempont alapján, ötfokozatú skálán vizsgáltuk.

A 3. sz. ábrából kitűnik, hogy válaszadóink gyakran rá vannak utalva a specifikus szakmai ismereteik és készségeik használatára a munkavégzés során.

3. ábra. A szakmai ismeretekre és készségekre való ráutaltság változóinak gyakorisága

Ezen ismeretek és készségek átlagpontszámait a 6. sz. táblázatban rangsoroltuk. Kis átlagértékek a ritkán alkalmazott, míg a nagyobb átlagértékek a leggyakrabban alkalmazott ismereteket és készségeket jelzik. A pénzügyi ismeretek, projektmenedzsment, idegen nyelv a legritkábban alkalmazott készségek közé tartozik, míg a számítógép-kezelés, az elhivatottság és az önálló munkavégzés alapvető készségnek számít.

6. táblázat. Ismeretekre és készségekre való ráutaltság átlagértékek alapján

Rangsor	Változó	Átlag	n	Szórás
1.	pénzügyi ismeretek, projektmenedzsment, pályázatírás	2,74	186	1,331
2.	idegen nyelv ismerete	2,78	186	1,387
3.	autóvezetői készség	2,83	184	1,572
4.	kutatásmódszertan, társadalmi folyamatok megértése	2,85	186	1,252
5.	tervek készítésével kapcsolatos tudás	3,23	185	1,360
6.	tanácsadói, esetkezelési, csoportvezetési tudás	3,43	185	1,258
7.	stratégiai gondolkodás	3,48	184	1,263
8.	elméleti tudás	3,73	186	1,159
9.	mentálhigiénés tudás	3,75	183	1,149
10.	jogszabályok ismerete	3,84	185	1,134
11.	folyamatos önképzés	3,96	183	1,058
12.	szervezői készség	4,07	184	1,074
13.	csapatmunkára való képesség	4,22	185	,959
14.	tapasztalat, rutin	4,25	186	,978
15.	számítógép-kezelés	4,26	184	1,022
16.	elhivatottság, elkötelezettség	4,32	186	,938
17.	önálló munkavégzés képessége	4,48	186	,865

A szempontokat dimenziószámuk csökkentése érdekében főkomponens-analízisnek vetettük alá. A Kaiser–Meyer–Olkin (KMO = 0,87) kritérium értéke nagyon jó alkalmasságot mutatott a faktoranalízisre, valamint a Bartlett-teszt szerinti szignifikanciaszint ($p < ,01$) is megfelelő.

A főkomponens-analízis három 1-nél nagyobb sajátértékű faktort emelt ki, melyek 59% összesített varianciányadot magyaráznak. Az első komponens 40%-ban, a második komponens 10,8%-ban, míg a harmadik komponens 8,2%-ban magyarázza a teljes variancián belüli varianciányadot.

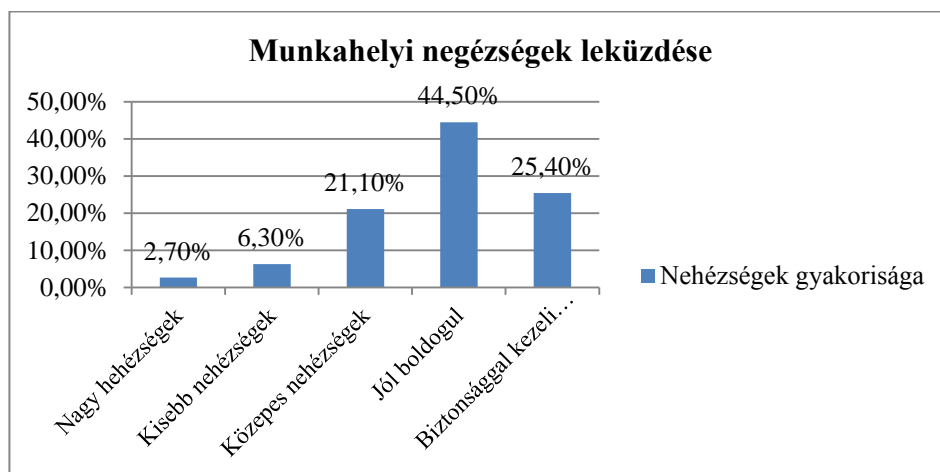
A könyökszabályt alkalmazva kitűnik, hogy az első komponens sajátértéke kimagasló (6,82) a másik két kompozit faktor sajátértékéhez képest, melyek 1 körüli értékekkel bírnak. A továbbiakban tehát az első komponens emeljük ki.

Az általunk kiemelt kompozit faktorhoz, melyet oblimin rotáció során nyertünk, a következő változók mutatnak erős korrelációs kötődést: önálló munkavégzés képessége (,86), csapatmunkára való képesség (,85), elhivatottság és elkötelezettség (,79), szervezői készség (,64), számítógép-kezelés (,60), mentálhigiénés tudás (,58), folyamatos önképzés (,58), elméleti tudás (,44). Ezen összevont változót a munkahelyi elégedettség, sikeresség és a jövőkép regressziós modelljeinek megalkotásához fogjuk használni.

4.4. A szakmai nehézségek leküzdése

A segítő szakmában dolgozó válaszadóinktól megkérdeztük, hogy munkájuk során mely készségek alkalmazása okoz nehézséget és melyeket tudnak magabiztosan használni. A kapott válaszokat összesítettük, és a 4. sz. ábrán jelenítettük meg, a munkahelyi nehézségek leküzdése címszó alatt.

A szakemberek többsége úgy érzi, hogy megfelelően tudja kezelni a szakmai nehézségeket. Kicsi a részaránya azoknak az eseteknek, amelyek nagy nehézséget okoznak.

4. ábra. Munkahelyi nehézségek

A legnagyobb kihívást a finanszírozást nyújtó források megkeresése, valamint a kutatások megtervezése és lefolytatása jelentik. Ezeknek a változóknak az átlagértéke a legalacsonyabb. A 7. sz. táblázat részletesen bemutatja azokat az ismereteket és készségeket, amelyeknek alkalmazása nehézséget okoz a munkavégzés során. A segítő szakemberek, a kliens bizalmának elnyerésére irányuló készségük működtetésében a legmagabiztosabbak.

7. táblázat. Nehézséget jelentő változók rangsorolása az átlagértékek alapján

Rangsor	Változó	Átlag	n	Szórás
1.	finanszírozást nyújtó források megkeresése	3,09	183	1,219
2.	kutatások megtervezése és lefolytatása	3,27	182	1,162
3.	mediálás	3,48	183	1,073
4.	jogi-adminisztratív ügyek intézése	3,54	183	1,088
5.	csoporttevékenységek vezetése	3,66	183	1,077
6.	intervenciós technikák alkalmazása	3,68	184	,881
7.	konfliktusok átdolgozása	3,79	186	,879
8.	etikai elvek gyakorlatba ültetése	3,80	184	,983
9.	pszichológiai jelenségek megértése	3,88	186	,810
10.	a kliens erőforrásainak felismerése	3,91	186	,836
11.	a kliens segítése az érzéseinek kifejezésében	3,94	186	,880
12.	a kliens követése és motiválása	3,95	186	,862
13.	támogatóan válaszolni érzelmentherelt vagy krízishelyzetekben	3,95	184	,784
14.	érzékeny emocionális témák	3,98	184	,8-74

megbeszélése				
15.	releváns tények összerakása	4,02	186	,774
	verbális és nonverbális viselkedés			
16.	megfigyelése és megértése	4,09	183	,817
17.	kapcsolatok kialakítása	4,14	188	,856
18.	célok meghatározása és tervezés	4,14	187	,800
19.	céltudatos meghallgatás	4,15	185	,811
20.	bizalom elnyerése	4,25	186	,773

A fenti táblázatban megfigyelhető, hogy némely ismeret és készség hasonlóan alacsony pontszámot kapott, mint a ráutaltságra vonatkozó táblázatban. Ilyenek például a pénzügyi ismeretek, projektmenedzsment, pályázatírás, kutatásmódszertan, társadalmi folyamatok megértése, tanácsadói és csoportvezetési tudás. Értelmezésünk szerint válaszadóink bár nincsenek napi szinten ezen kompetenciák alkalmazására rászorulva, amennyiben mégis szükség volna rájuk, nehézséget jelentene számukra. A felkészültségükből tehát hiányzanak a hasonló feladatok kezelésének képességei, mely akár szakmán belül versenyképesebbé tehetné őket – hozzásegítve őket a jobb érvényesüléshez.

A válaszokat 20 szempont alapján vizsgáltuk egy ötfokozatú skálán, mely változók csoportosítása és dimenziószámuk csökkentése érdekében főkomponens-analízist végeztünk. A Kaiser–Meyer–Olkin (KMO = 0,94) kritérium értéke kiváló alkalmasságot mutatott a faktoranalízisre, valamint a Bartlett-teszt szerinti szignifikanciaszint ($p < ,01$) is megfelelő.

A főkomponens analízise három 1-nél nagyobb sajátértékű kompozit faktort emelt ki, melyek 67,8% összesített varianciányadot magyaráznak. Az első komponens 54,2%-ban, a második komponens 7,8%-ban, míg a harmadik komponens 5,8%-ban magyarázza a teljes variancián belüli varianciányadot. A könykszabály szerint kitűnik, hogy az első komponens sajátértéke kiemelkedik (10,84), így a továbbiakban csak az első komponent emeljük ki.

Az általunk kiemelt kompozit faktorhoz a következő változók mutatnak erős korrelációs kötődést: verbális és nonverbális viselkedés megfigyelése (,92), érzékeny és emocionális témák megbeszélése (,89), támogató válaszok krízishelyzetben (,73), pszichológiai jelenségek megértése (,71), releváns tények összerakása (,71), a kliens erőforrásainak felismerése (,60), a kliens segítése érzelmeik kifejezésében (,56), a kliens követése és motiválása (,54), a konfliktusok átdolgozása (,37), a bizalom elnyerése (,37). Ezen összevont változót a munkahelyi elégedettség, sikeresség és a jövőkép regressziós modelljeinek megalkotásához fogjuk használni.

4.5. Munkahelyi elégedettség

A munkahelyi elégedettséget szintén egy ötös fokozatú skálán, 18 szempont alapján vizsgáltuk. A 192 érvényes válasz összesítése során megtudtuk, hogy a válaszadók 13,9%-a nagyon elégedett, 29,1% elégedett, 30,3% elégedett, 17,7% elégedetlen, míg 9% nagyon elégedetlen.

Az elégedettséget tükröző változók átlagait a 8. sz. táblázatban mutatjuk be, melyből kitűnik, hogy a legkevésbé a lelki egészség védelmével és a kiegészítővel vannak megelégedve válaszadóink. A legnagyobb átlagpontszámot a megelégedettség tekintetében a munkatársakkal való viszony képezi. Ennek lehetséges magyarázata, hogy a segítő szakmákra jellemző a csapatmunka, és a problémák megoldásában az egymásrautaltság. A kis átlagpontszámú változókval vannak a legkevésbé megelégedve a segítő szakemberek, míg a nagy átlagpontszámú változók tekintetében a legelégedettebbek.

8. táblázat. Munkahelyi elégedettséget tükröző változók rangsorolása az átlagértékek alapján

Rangsor	Változó	Átlag	n	Szórás
1.	lelki egészség védelme, kiégésprevenció	2,64	188	1,178
2.	előrelépés és karrierépítés	2,83	187	1,072
3.	jövedelmi juttatások	2,84	190	1,162
4.	szupervíziós lehetőségek	2,84	186	1,159
5.	leterheltség	2,87	188	1,099
6.	presztízs és megbecsültség	2,97	187	1,213
7.	összeegyeztethetőség a gyermekvállalással	3,13	187	1,135
8.	szabadidő	3,15	188	1,134
9.	szakmai fejlődés	3,24	188	1,167
10.	összeegyeztethetőség a családi élettel	3,26	189	1,073
11.	az álláshirdetésekor kapott ígéretek beteljesülése	3,32	184	1,125
12.	tárgyi körülmények és munkaeszközök	3,33	188	1,164
13.	személyi körülmények	3,34	188	1,069
14.	stabilitás, biztonság	3,49	189	1,019
15.	munkaközösségi hangulat	3,51	186	1,150
16.	szakmai és tartalmi rész	3,58	189	1,026
17.	érdekes és értelmes	3,70	189	1,061
18.	munkatársakkal való viszony	3,76	190	1,041

A kérdőívben alkalmazott szempontok csoportosítása és dimenziószámuk csökkentése érdekében főkomponens-analízist végeztünk. A művelet során kigenerált korrelációs mátrix közepes és erős összefüggéseket mutatott a változók között. A Kaiser–Meyer–Olkin (KMO = 0,9) kritérium értéke kiváló alkalmasságot mutatott a faktoranalízisre, valamint a Bartlett-teszt szerinti szignifikanciaszint ($p < ,01$) is megfelelő.

A főkomponens analízise három 1-nél nagyobb sajátértékű faktort emelt ki, melyek 68,3% összesített varianciányadot magyaráznak. Az első komponens 51,8%-ban, a második komponens 8,9%-ban, míg a harmadik komponens 7,6%-ban magyarázza a teljes variancián belül a varianciányadot.

A könyökszabály ábráján kitűnt, hogy az 1-nél nagyobb sajátértékkel rendelkező változók közül az első komponens után a görbe meredeksége hirtelen egyenesbe kezd átfordulni, így a további számításokhoz az első komponenst érdemes alkalmazni.

A munkahelyi elégedettséget a legjobban egyetlen faktor magyarázza, mely összetételébe a következő változók tartoznak erős korrelációs kötődéssel: a munkatársakkal való viszony (.94), munkahelyi hangulat (.83), stabilitás és biztonság (.73), szakmai tartalom (.68), érdekes és értelmes munka (.65), személyi körülmények (.57), tárgyi körülmények (munkaeszközök) (.51), az álláshirdetésekor kapott ígéretek beteljesülése (.51), valamint a szakmai fejlődés lehetősége (.32). Ezen összevont változót a munkahelyi elégedettség, sikeresség és a jövőkép regressziós modelljeinek megalkotásához fogjuk használni.

4.6. A munkahelyi elégedettség összefüggései és a szakmai jövőkép

A munkahelyi elégedettség – mint függő változó – összefüggését a szakmai készségek meglétével, az ezekre való ráutaltságával, az egyetemi képzéssel való elégedettségével és a felmerülő szakmai nehézségek leküzdésével – mint független változók – lineáris regressziós analízissel modelleztük. A modell megalkotásánál a főkomponens-analízis során nyert összevont változókat vettük figyelembe. A független változók a modell teljes varianciájának 26%-át magyarázzák, ahol $F(4, 153) = 13,4, p < ,01$.

Statisztikailag szignifikánsan ($p < ,01$) a munkahelyi elégedettséget a szakmai készségek megléte ($\beta = ,31$) és az ezekre való ráutaltság ($\beta = ,29$) magyarázzák leginkább. A két függő változó 5,3%-ot, illetve 5,1%-ot képvisel a teljes varianciából, vagyis ezen változók csak kismértékben járulnak hozzá a munkahelyi elégedettséghez.

Az egyetem alatt szerzett ismeretek és tudás kapcsolata a munkahelyi elégedettséggel nem szignifikáns ($\beta = ,76, p = ,34$).

Az életben való sikerességet, melyet külön változóként mértünk a *munkahelyi* megelégedettséghez képest, a 9. sz. táblázat szemlélteti. Adataink szerint a kudarcos és elviselhető válaszokat adó személyek részaránya 8,1% ($n = 19$). Az átlagos vagy azon felüli elégedettség 82%-ra ($n = 177$) jellemző. Az életükkel elégedettek részaránya a vizsgált minta majdnem egynegyedét teszik ki (23,1%, $n = 54$).

9. táblázat. Mennyire találta meg a helyét az életben?

	Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék
	Kudarcos	4	1,7
	Elviselhető	15	6,4
Érvényes válaszok	Átlagos	49	20,9
	Megfelelő	74	31,6
	Sikeros	54	23,1
	Összesen	196	83,8
Hiányzó válaszok	38	16,2	
Összesen	234	100	

A megkérdezett segítők szakmai sikerességét, valamint az élettől való elégedettségét páros t-próbával hasonlítottuk össze, a 196 választ véve alapul. Mindkét változóhoz egy-egy ötfokozatú skálát rendeltünk (kudarcos, elviselhető, átlagos, megfelelő, sikeres). Statisztikailag szignifikáns különbséget mértünk a szakmai sikeresség ($M = 3,68, SD = 1,04$), valamint az életben való sikeresség ($M = 3,81, SD = ,99$) között, ahol $t = -2,29, p = ,023$. Annak megítélése, hogy mennyire találták meg a helyüket a válaszadók az életben, pozitívabb, mint a szakmai elégedettség megítélése. Mivel a különbség szignifikáns, ezért arra következtethetünk, hogy a szakmai sikeresség érzete csak részben járul hozzá az életben való sikeresség érzetéhez, ez utóbbi tehát egy összetettebb változó. Ennek feltérképezése további kutatást igényel.

Kutatásunk arra is kitért, hogy a megkérdezett segítők szakemberek hogyan viszonyulnak a továbbképzésekhez. A 10. sz. táblázat jeleníti meg a szakmai továbbképzésekkel kapcsolatos attitűdöket. Az esetek többségében (74,8%, $n = 175$) egyértelmű, hogy a továbbképzések fontosak vagy nagyon fontosak.

10. táblázat. A szakmai továbbképzés fontossága

		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék
Érvényes válaszok	Nem fontos	1	,4	,5
	Hanyagolható	4	1,7	2,0
	Nem alakult ki véleménye	16	6,8	8,2
	Fontos	48	20,5	24,5
	Nagyon fontos	127	54,3	64,8
	Összesen	196	83,8	100,0
Hiányzó válaszok		38	16,2	
Összesen		234	100,0	

Azt is vizsgáltuk, hogy milyen jövőképpel rendelkeznek azok a szakemberek, akiknek a munkájától reméljük, hogy csökkenni fog a szociális problémák és a veszélyeztetett egyének száma.

A kapott 196 érvényes válasz alapján kiderült, hogy vegyes jövőkép jellemző a segítő szakmában dolgozóakra. A válaszadók majdnem fele (48,7%, $n = 114$) jóban reménykedik, 9% ($n = 21$) bizakodó. Azok részaránya, akik félelemmel gondolnak a jövőre, viszonylag alacsony (2,1%, $n = 5$). A bizonytalan és aggódó személyek összesített részaránya 23,9% ($n = 56$). A jövő megítélésére vonatkozó adatok a 11. sz. táblázatból olvashatóak ki.

11. táblázat. Milyennek tartja a jövőt?

		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék
Érvényes válaszok	Félelemmel gondol rá	5	2,1	2,6
	Időnként aggódik	20	8,5	10,2
	Egyaránt hozhat jót és rosszat	36	15,4	18,4
	Jóban reménykedik	114	48,7	58,2
	Sok jót ígér	21	9,0	10,7
	Összesen	196	83,8	100,0
Hiányzó válaszok		38	16,2	
Összesen		234	100,0	

Kutatásunk során megvizsgáltuk azokat az összefüggéseket is, amelyek a jövőkép alakulásával összefüggésben állnak. Ennek érdekében többváltozós lineáris regressziós analízist végeztünk. A művelet során az életkor, anyagi helyzet, a szakmai továbbképzések fontossága, valamint a munkahelyi elégedettség, szakmai készségek meglétére, az egyetemen szerzett tudásra és a munkahelyi nehézségek megoldására vonatkozó összevont faktorok képezték a független változókat. A modell 16,2%-át magyarázza a teljes varianciának, ahol $F(7, 150) = 5,33$, $p < ,01$. Két változó magyarázza leginkább statisztikailag szignifikánsan a jövőképet: a szakmai továbbképzések fontossága ($\beta = ,24$, $p < ,01$) és a munkahelyi elégedettség ($\beta = ,23$, $p < ,01$). E két változó a jövőképen belüli teljes

varianciának 4,7%-át, ill. 3,9%-át magyarázza. Ezen egyedi varianciarányadok alacsony értékei alapján kutatásunk rávilágít arra, hogy a jövőképet befolyásoló tényezők a felvett adatok alapján nem valószínűsíthetőek egyértelműen. Javasolt volna egy kvalitatív módszerekkel elvégzendő kiegészítő kutatás.

5. Következtetések, összegzés

Kutatásunk során három egyetemi központot vizsgáltunk végzett hallgatóik munkahelyi elhelyezkedésének, alkalmasságának és az egyetemi képzéssel való elégedettségének szempontjából. A munkahelyi elhelyezkedés nehézségi foka és a szakmai alkalmasság tekintetében statisztikailag szignifikáns különbségeket mértünk. A Partiumi Keresztény Egyetem diákjai nehezebb helyzetben vannak, mint a két magyarországi egyetem hallgatói, de ennek okai feltárására a kutatás kereteiben nem került sor. A képzés minőségével való elégedettség tekintetében megállapítást nyert, hogy a három egyetemen elsajátítható tartalmi és gyakorlati kompetenciák között nincs szignifikáns különbség.

Általánosan kijelenthető, hogy a legtöbb szakember jól felkészültnek tartja önmagát, viszont a szakmai kihívások leküzdésében nehézségek is mutatkoznak. A legnagyobb kihívást az idegennyelv-ismeret, a pénzügyi ismeretek, a projektmenedzsment, a pályázatírás, a kutatómódszertan és a társadalmi folyamatok megértése terén mutató hiányosságok képezik.

A szakmában dolgozók számára a legnagyobb gondot a finanszírozást nyújtó források megkeresése, a kutatások megtervezése és lefolytatása jelentik. Adataink rávilágítottak arra, hogy a megkérdezett segítő szakemberek a legkevésbé a lelki egészség védelmével és a kiégés megelőzésével vannak megelégedve.

Kutatásunk felhívta a figyelmet arra, hogy az egyetemi képzés nagyobb hangsúlyt kellene hogy fektessen arra, hogy a hallgatókat azokra a területekre is felkészítse, amelyeken nehézségeket észleltünk. Az egyetemi képzések színvonalát célirányos kompetenciafejlesztés révén lehetne javítani, mivel annak ellenére, hogy a legtöbb szakember a képzést jónak tartotta, a közepes értékelést adók részaránya is viszonylag magas. Viszont az egyetem alatt szerzett ismeretek és tudás kapcsolata a munkahelyi elégedettséggel nem áll szignifikáns kapcsolatban, tehát utólag, a gyakorlat és a továbbképzések (melyeket egyébként fontosnak tartanak az alanyaik) sok ismeret és készség pótolható.

A jövőképet befolyásoló tényezők a felvett adatok alapján nem valószínűsíthetőek egyértelműen. A szakmai sikeresség érzete csak részben járul hozzá az életben való sikeresség érzetéhez, ez utóbbi tehát egy összetettebb változó.

Jelen tanulmány a Sapientia Alapítvány Kutatási Programok Intézete – Egyetemi Kutatási Program keretében és finanszírozásával valósult meg.

Irodalomjegyzék

ALBERT-LŐRINCZ E., LŐRINCZ CS., VERESS E. E. (2007): A szakma megélésének szimbólumai pályakezdő pedagógusoknál és segítő szakembereknél [Symbols in the experience of the profession in early-career teachers and helper professionals], *Közoktatás*, 10. 4–6.

ALBERT-LŐRINCZ E., LUDÁNYI, Á. (2014): Studiu comparativ al carierei profesionale în cazul studenților de la Asistență Socială din Cluj și a studenților de la Psihopedagogie socială

din Eger. In BOLDEA I. (szerk.): Globalization and intercultural dialogue. Multidisciplinary perspectives; Târgu-Mureș, Arhipelag XXI. 41–48.

BUDAI I. (2006): Megközelítések a szociálismunkás-képzés fejlesztéséhez I. *Esély*, 6. 62–88.

DÁNIEL B. (2013): Administration of health information available in virtual space. Abstract of Ph.D. Thesis. <https://doctorat.ubbcluj.ro/ro/sustinerile-publice-ale-tezelor-de-doctorat/?an=0&facultate=16&luna=0&domeniu=0&pagina=15> (látogatva: 2018. 11. 30.).

FÓNAI M., PÁSZTOR E., ZOLNAI E. (2007): A fogyatékos emberek helyzete, életmódja és életkörülményei Hajdú-Bihar megyében. *Esély*, 6. 87–119.

KOZMA T., TOMÁSZ G. (2003): Előszó. In KOZMA T., TOMÁSZ G. (szerk.): Szociálpedagógia. Osiris Kiadó–Educatio Kiadó, Budapest. 7–26.

MARC C., BACTER C. (2015): Aspects of Teaching in Undergraduate Social Work Programs. In HATOS A. (szerk.): Riding the Wave. Social Science Curriculum and Teaching in Higher Education in an Age of Crisis. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca. 193–204.

ROMAN A., OȘVAT C., MARC C. (2014): Programele de Asistență socială (nivel licență). In HATOS A. (szerk.): Ghid orientativ Sociologie și Asistență Socială pe piața muncii. Editura Universității din Oradea.

SZOBOSZLAI K. (2014): A szociális munka a változások tükrében. Kik vagyunk, hol tartunk és mit kellene tennünk? *Esély*, 3. 87–94.